

Οδηγός αντιμετώπισης της έμφυλης και σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

1. Πρόλογος

Η έμφυλη και σεξουαλική βία και παρενόχληση αποτελούν μορφές παραβίασης σε βάρος κυρίως των γυναικών και θηλυκοτήτων, που απορρέουν από τις έμφυλες σχέσεις εξουσίας και ενδημούν σε όλες τις σφαίρες της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής, και στο πανεπιστήμιο.

Αποτελούν φυσικοποιημένες μορφές συστημικής βίας και παραβίασης τόσο εδραιωμένες στο πλέγμα έμφυλων σχέσεων εξουσίας, κανονιστικών στερεοτύπων και θεσμοθετημένων ιεραρχιών, που τείνουν να παραμένουν αόρατες, άρρητες, χωρίς αναγνώριση και λογοδοσία. Παρ' όλο που η έμφυλη βία μπορεί να ασκηθεί εκ μέρους και σε βάρος οποιουδήποτε ατόμου, επηρεάζει δυσανάλογα τις ζωές των γυναικών. Σε ένα πλαίσιο εμπεδωμένων διακρίσεων, που τροφοδοτείται και συντηρείται από κυρίαρχες δομές και αντιλήψεις, η καταγγελία περιστατικών σεξιστικής βίας και παρενόχλησης είναι για την/τον καταγγέλλουσα/οντα συχνά δύσκολη, όταν, για παράδειγμα, αγνοεί την προστασία που παρέχει ο νόμος και τις θεσμικές διαδικασίες, ή και επώδυνη, όταν, για παράδειγμα, υπάρχει κίνδυνος στιγματισμού, αντιποίνων κ.λπ. Η υποκαταγγελία και η υποκαταγραφή περιστατικών έμφυλης βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης αναπαράγουν, με τη σειρά τους, το πλέγμα έμφυλων σχέσεων εξουσίας και τις μορφές βίας που απορρέουν από αυτές.

Το Πάντειο Πανεπιστήμιο, με τον Εσωτερικό του Κανονισμό (ΦΕΚ 667/Β'/22-2-2021), δηλώνει ότι *«μεριμνά ώστε οι φοιτήτριες και οι φοιτητές, τα μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού καθώς και τα μέλη του διοικητικού, επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού να μπορούν να διεξάγουν την εργασία τους σε ένα περιβάλλον ελεύθερο από κάθε μορφής διάκριση, άμεση ή έμμεση, και από κάθε μορφής σεξουαλική και ηθική παρενόχληση»*. Επίσης έχει υιοθετήσει Κώδικα Δεοντολογίας στον οποίο ρητά αναφέρεται ότι *«καμία μορφή άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, ή ηθικής παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής παρενόχλησης, δεν είναι ανεκτή από το Ίδρυμα»*.

Η Επιτροπή Ισότητας Φύλων (ΕΙΦ), με βάση το νόμο, έχει κομβικό ρόλο στην αντιμετώπιση της έμφυλης και σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στο πανεπιστήμιο. Είναι αρμόδια για:

- Την ενημέρωση όσων ατόμων απευθύνονται σε αυτήν αναφέροντας περιστατικά για τον κατάλληλο τρόπο αντιμετώπισης των τελευταίων και των δραστών και για τις δυνατότητες και τις διαδικασίες καταγγελίας/νομικής προσφυγής.
- Την καταγραφή των αναφορών και καταγγελιών για περιστατικά διακριτικής μεταχείρισης, σεξουαλικής παρενόχλησης και παρενοχλητικής συμπεριφοράς και τη διαβίβασή τους στα αρμόδια όργανα.

- Τη στήριξη των ατόμων που καταγγέλλουν περιστατικά, ανάλογα με τις ανάγκες τους, είτε με την παραπομπή τους σε υπηρεσίες ψυχολογικής και νομικής στήριξης εντός και εκτός πανεπιστημίου είτε διαβιβάζοντας τις αναφορές και τις καταγγελίες τους στα αρμόδια όργανα με τη συναίνεσή τους.
- Την υλοποίηση δράσεων πρόληψης που περιλαμβάνουν την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση όλων των ομάδων της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Εκδίδοντας τον παρόντα Οδηγό, η ΕΙΦ επιδιώκει να βοηθήσει το σύνολο της παντειακής κοινότητας (φοιτήτριες-ές, διδακτικό, ερευνητικό, επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό) στην αναγνώριση, διαχείριση και αντιμετώπιση των περιστατικών έμφυλης και σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης, τα οποία κάθε μέλος της μπορεί να υποστεί ή να γίνει μάρτυρας ή δράστης στην ιδιωτική και δημόσια ζωή του. Επίσης, με τον Οδηγό, ενημερώνει για τη σχετική νομοθεσία και τη δυνατότητα νομικής προσφυγής, καθώς και για τα αρμόδια όργανα καταγγελίας και τις υπηρεσίες στήριξης των θυμάτων εντός και εκτός πανεπιστημίου.

2. Έννοιες, ορισμοί και μορφές έμφυλης βίας και παρενόχλησης

Το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο αναγνωρίζουν την παρενόχληση λόγω φύλου και τη σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία ως μορφές έμφυλης βίας, που συνιστούν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ως μορφές διάκρισης λόγω φύλου. Ακολουθούν οι ορισμοί των εννοιών βάσει της πρόσφατης εθνικής νομοθεσίας και απαραίτητα συμπληρωματικά στοιχεία για την αναγνώριση των διαφορετικών μορφών έμφυλης και σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης είτε αυτές αφορούν την εκπαιδευτική είτε την εργασιακή διαδικασία:

Παραθέτουμε τους ορισμούς των εννοιών βάσει του Ν. 4604/2019 (άρθρο 2, παρ. 6-11):

- **Άμεση διάκριση:** κάθε πράξη ή παράλειψη που αποκλείει ή θέτει σε εμφανώς μειονεκτική θέση πρόσωπα λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, καθώς και κάθε εντολή, παρότρυνση ή συστηματική ενθάρρυνση προσώπων να προβαίνουν σε δυσμενή ή άνιση μεταχείριση άλλων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου¹.
- **Έμμεση διάκριση:** κάθε πράξη ή παράλειψη που θέτει σε μειονεκτική θέση πρόσωπα λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, δυνάμει μιας ουδέτερης εκ πρώτης όψης διάταξης, κριτηρίου ή πρακτικής, εκτός αν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογούνται αντικειμενικά από νόμιμο σκοπό και τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού είναι πρόσφορα και αναγκαία.
- **Πολλαπλή διάκριση:** κάθε πράξη ή παράλειψη που θέτει σε μειονεκτική θέση πρόσωπα λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, σε συνδυασμό με ένα ή περισσότερα άλλα χαρακτηριστικά, όπως η εθνική/εθνοτική ή/και ταξική/κοινωνική προέλευση, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, η αναπηρία, καθώς και οι θρησκευτικές, πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις.
- **(Έμφυλη) βία στην εργασία:** επιθετική συμπεριφορά, σωματική, ψυχολογική ή λεκτική βία λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, εντός εργασιακού χώρου, κατά τη διάρκεια και εξ αφορμής της εργασίας.

¹ Εναλλακτικά, σύμφωνα με τις Οδηγίες 2000/78/ΕΚ, 2000/43/ΕΚ, 202/76, 2002/73/ΕΚ και 2006/54/ΕΚ, άμεση διάκριση συντρέχει όταν, λόγω χαρακτηριστικών ή ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, σε ένα πρόσωπο επιφυλάσσεται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν που υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο ένα άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση.

- **Παρενόχληση (λόγω φύλου):** κάθε ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου ενός προσώπου, με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειάς του και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.
- **Σεξουαλική παρενόχληση:** οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, ψυχολογικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της προσωπικότητας ενός προσώπου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος γύρω από αυτό².

Οι μορφές παρενόχλησης λόγω φύλου στην εργασία περιλαμβάνουν τον εκφοβισμό (bullying) και την ηθική παρενόχληση (mobbing), την ψυχολογική και τη συναισθηματική κακοποίηση, την παρενοχλητική παρακολούθηση (stalking), την κυβερνο- ή διαδικτυακή παρενόχληση (cyber/online harassment) με αποστολή π.χ. ανεπιθύμητων ή προσβλητικών ηλεκτρονικών ή τηλεφωνικών μηνυμάτων, και με ανάρμοστη ή επιθετική προσέγγιση σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης ή σε διαδικτυακούς χώρους συνομιλίας.

Ο εκφοβισμός³ μπορεί να σχετίζεται με την εργασία, όπως π.χ. η επίμονη υποτίμηση της δουλειάς και της προσπάθειας κάποιου/ας, η ανάθεση εργασιών με στόχους ή προθεσμίες που δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν, η προσβλητική υποτίμηση της γνώμης και των απόψεων κάποιου/ας ή με το πρόσωπο του θύματος, όπως π.χ. η υποβολή του σε γελοιοποίηση ή ειρωνεία σχετικά με την εργασία, το υπερβολικό πείραγμα και ο σαρκασμός, η διάδοση φημών και κουτσομπολιών, και μπορεί να λάβει μορφή κοινωνικής απομόνωσης π.χ. να αγνοείται το θύμα ή να αποκλείεται από ομάδες εργασίας ή κοινωνικές εκδηλώσεις.

Η ηθική παρενόχληση⁴ αφορά τη συστηματική, μεθοδική και συνεχή για μεγάλο χρονικό διάστημα άσκηση ψυχολογικής βίας, ηθικής βίας, διαμόρφωση εχθρικού και ταπεινωτικού εργασιακού περιβάλλοντος, για την επιβολή διακριτικής μεταχείρισης και τρομοκρατίας, που προσβάλλει την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και την ψυχική ακεραιότητα της εργαζόμενης/του εργαζόμενου και οδηγεί συχνά σε ολοκληρωτική εξάντλησή (burn-out) της/του, προκειμένου να εξαναγκαστεί σε παραίτηση. Μπορεί να ασκείται είτε από εργοδότες/εργοδότες, είτε και από εργαζόμενους/ες σε βάρος άλλων εργαζομένων.

Οι πιο κοινές μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης είναι⁵: **α)** μη λεκτικές (π.χ. χειρονομίες με κυριαρχικά ή εκφοβιστικά ή μη συναινετικά σεξουαλικά υπονοούμενα, παραβιαστικό ή εκφοβιστικό κοίταγμα), **β)** λεκτικές (π.χ. σχόλια προσβλητικά, αστεία σχετικά με την εμφάνιση, αδιάκριτες προσκλήσεις για έξοδο, αδιάκριτες ή προσβλητικές ερωτήσεις για την

²Εναλλακτικά, σύμφωνα με τη Σύμβαση 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας «Για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας», την οποία κύρωσε ο Ν. 4808/2021, (α) ο όρος “βία και παρενόχληση” στον κόσμο της εργασίας αναφέρεται σε μια σειρά από απαράδεκτες μορφές συμπεριφοράς και πρακτικές, ή απειλές αυτών, είτε εκδηλώνονται μεμονωμένα ή κατ’ επανάληψη, που αποσκοπούν, οδηγούν, ή ενδέχεται να οδηγήσουν σε σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική ή οικονομική βλάβη και περιλαμβάνει την έμφυλη βία και παρενόχληση, (β) ο όρος «έμφυλη βία και παρενόχληση» σημαίνει βία και παρενόχληση που απευθύνονται σε άτομα λόγω του φύλου τους, ή επηρεάζει δυσανάλογα άτομα συγκεκριμένου φύλου και περιλαμβάνει τη σεξουαλική παρενόχληση.

³ Βλ. Π. Πετρόγλου, «Η ΔΣΕ 190 και η Σύσταση 206 του Ιουνίου 2019: Αναγνώριση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης λόγω φύλου στην εργασία ως μορφών έμφυλης βίας», *Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου*, Τόμος 79^{ος}, Αριθ. Τεύχ. 8 (1820), Σεπτ. 2020, σελ. 993-1008.

⁴ Βλ. Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων και Ανέργων ΓΣΕΕ <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=2079#>

⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Μελέτη για την Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών και την Ισότητα των Φύλων (FEMM) *Bullying and sexual harassment at the workplace, in public spaces and in political life in the EU* (2018) [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2018\)604949](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2018)604949).

ιδιωτική ζωή), γ) σωματικές (π.χ. παραβιαστικές και κυριαρχικές χειρονομίες) και δ) τηλεφωνικές ή διαδικτυακές (π.χ. ηλεκτρονικά ή τηλεφωνικά μηνύματα με παραβιαστικό σεξουαλικό περιεχόμενο, προσβλητική και παραβιαστική προσέγγιση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης).

Συστατικά στοιχεία των όρων «**παρενόχληση λόγω φύλου**» και «**σεξουαλική παρενόχληση**» είναι:

- Η μη-συναινετική συμπεριφορά.
- Η συμπεριφορά με βάση στο φύλο και η συμπεριφορά σεξουαλικής φύσης αντίστοιχα.
- Η συμπεριφορά που μπορεί λογικά να θεωρηθεί, ανάλογα με τις περιστάσεις, προσβλητική, εκφοβιστική και ταπεινωτική από τον/την αποδέκτη/τρια και η οποία δημιουργεί ένα εχθρικό περιβάλλον εργασίας ή εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα⁶:

- ✓ «**Συμπεριφορά σεξουαλικής φύσης**» είναι κάθε συμπεριφορά η οποία έχει ένα σεξουαλικό στοιχείο ή τόνο ή υπαινιγμό και εκδηλώνεται με πράξεις ή λόγια. Παραδείγματα συμπεριφοράς σεξουαλικής φύσης είναι (αλλά δεν περιορίζονται σε αυτά) τα πιο κάτω:
- ✓ «**Συμπεριφορά εκφραζόμενη με πράξεις**» είναι κάθε ανεπιθύμητη σωματική επαφή, με στόχο την επίθεση ή την πίεση για σύναψη σεξουαλικών σχέσεων.
- ✓ «**Συμπεριφορά εκφραζόμενη με λόγια**» μπορεί να περιλαμβάνει ανεπιθύμητη οικειότητα, σεξουαλικά ή ανήθικα ή προσβλητικά σχόλια, αστεία, ανέκδοτα ή χειρονομίες, ανήθικα ή προσβλητικά σχόλια για το φύλο ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό, μεθόδευση συζητήσεων σε σεξουαλικά θέματα, περιγραφή σεξουαλικής ζωής μπροστά σε άλλα άτομα, ανεπιθύμητες και ανήθικες εισηγήσεις ή υποδείξεις, προτάσεις ή πίεση για σεξουαλικές πράξεις, αδιάκριτες ερωτήσεις για την προσωπική ή σεξουαλική ζωή, σεξουαλικά υπονοούμενα ή πρόστυχα σχόλια, ύβρεις, παραβιαστικές παρατηρήσεις, επίμονο και μη-συναινετικό φλερτάρισμα και συνεχείς ενοχλητικές προτάσεις για κοινωνική δραστηριότητα εκτός του χώρου εργασίας ενώ έχει γίνει σαφές ότι οι προτάσεις αυτές είναι ανεπιθύμητες.
- ✓ «**Συμπεριφορά μη εκφραζόμενη με λόγια**» μπορεί να περιλαμβάνει την επίδειξη πορνογραφικών περιοδικών, άσεμνων εικόνων ή αντικειμένων, σφυρίγματα, παραβιαστικά κοιτάγματα, σεξουαλικές ή πρόστυχες κινήσεις, χειρονομίες και νοήματα με τα μάτια, τα χέρια ή τη γλώσσα, παραβιαστική προσέγγιση, μηνύματα μέσω κινητών τηλεφώνων ή άλλων ηλεκτρονικών μέσων με προσβλητικό περιεχόμενο.
- ✓ «**Quid pro quo σεξουαλική παρενόχληση**» είναι η συμπεριφορά όπου προϊστάμενος/η, ιεραρχικά ανώτερος/η ή διδάσκων/ουσα επιχειρεί να επηρεάσει τις συνθήκες εργασίας, προαγωγές, κατάρτιση, αύξηση μισθού, οφέλους εργαζομένου/ης ή υποψηφίου/ας για εργασία ή βαθμό, αποφοίτησης φοιτητή/τριας ή εισδοχή υποψήφiou/ας φοιτητή/τριας με αντάλλαγμα σεξουαλικές χάρες.
- ✓ «**Σεξουαλική ευνοιοκρατία**» είναι η συμπεριφορά προσώπου σε θέση εξουσίας που αμείβει μόνο όσους/όσες ανταποκρίνονται στις σεξουαλικές προτάσεις του, ενώ όσοι/όσες δεν ανταποκρίνονται (αλλά αξίζουν) στερούνται προαγωγής, ωφελημάτων ή βαθμών.

⁶ Η παράγραφος και οι επεξηγήσεις των εννοιών στη συνέχεια, μέχρι το τέλος της ενότητας, έχουν αντληθεί από το κείμενο: Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, *Κώδικας Πρακτικής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Σεξουαλικής Παρενόχλησης και της Παρενόχλησης*, Μάρτιος 2021.

3. Εθνική νομοθεσία για την έμφυλη βία και σεξουαλική παρενόχληση

Όσον αφορά την έμφυλη βία, ο σημαντικότερος νόμος είναι ο 4531/2018⁷ «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας». Η προσαρμογή έγινε συγκεκριμένα με τα εξής άρθρα: Άρθρο 33/ Ψυχολογική βία, Άρθρο 34/ Μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση (stalking), Άρθρο 35/ Σωματική βία, Άρθρο 36/ Σεξουαλική βία συμπεριλαμβανομένου του βιασμού και Άρθρο 40/ Σεξουαλική παρενόχληση. Παράλληλα τροποποιήθηκαν τα σχετικά άρθρα του Ποινικού Κώδικα ήτοι: Άρθρο 337/ Προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας, Άρθρο 336/ Βιασμός, Άρθρο 343/ Κατάχρηση σε γενετήσια πράξη, Άρθρο 57/ Δικαίωμα στην προσωπικότητα.

Ακολούθησε ο νόμος είναι ο 4604/2019⁸ «Πρώτηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας», που ενσωμάτωσε οργανικά στη δημόσια διοίκηση το υπάρχον πανελλαδικό Δίκτυο Δομών Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας κατά των Γυναικών (Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών, Ξενώνες φιλοξενίας γυναικών – θυμάτων έμφυλης βίας και πολλαπλών διακρίσεων, Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900) προκειμένου η χρηματοδότησή του να ενταχθεί στον κρατικό προϋπολογισμό.

Όσον αφορά ειδικότερα τη σεξουαλική παρενόχληση, η ελληνική νομοθεσία επηρεάστηκε ευθέως από αυτήν της Ε.Ε., ενσωματώνοντας από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 μέχρι σήμερα όλες τις Οδηγίες της Ε.Ε. για την ίση μεταχείριση στην εργασία και την απασχόληση και την ίση πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Σε όλο το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο, η σεξουαλική παρενόχληση ορίζεται ως μορφή δυσμενούς διάκρισης στην εργασία. Σημειωτέον ότι η νομοθεσία κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ εμπίπτει στη νομοθεσία κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας και απασχόλησης.

Ειδική μνεία χρειάζεται στο Ν. 3896/2010 «Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης - Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006 και άλλες συναφείς διατάξεις». Με αυτόν το νόμο, για πρώτη φορά η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση κατονομάστηκαν και απαγορεύθηκαν, ενώ δόθηκε δικαίωμα δικαστικής προστασίας και προσφυγής ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών αρχών σε κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι ζημιώθηκε από την εις βάρος του διάκριση. Επίσης ο Συνήγορος του Πολίτη απέκτησε αρμοδιότητα να διαμεσολαβεί για όλες τις μορφές διάκρισης λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης, και να επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων η δικαστικών Αρχών μέχρι την πρώτη συζήτηση στο ακροατήριο ή μέχρις ότου εξεταστεί αίτημα παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας. Προς την ίδια κατεύθυνση, ενίσχυσης της νομικής προστασίας των θυμάτων, ο Ν. 4531/2018 (βλ. ανωτέρω) όρισε ότι το ελληνικό κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να διασφαλίζει με νομοθετικά ή άλλα μέσα ότι οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης υπόκειται σε ποινικές ή άλλες νομικές κυρώσεις (άρθρο 40). Όσον αφορά την ποινική διάσταση της σεξουαλικής παρενόχλησης, το άρθρο 337 του ΠΚ προβλέπει, ότι όποιος προβαίνει σε χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα ή

⁷ Βλέπε: <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html>

⁸ Βλέπε: <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/nomos-4604-2019-phek-50a-26-3-2019.html>

διατυπώνει προτάσεις τέλεσης γενετήσιων πράξεων σε πρόσωπο που εξαρτάται εργασιακά από αυτόν, ή εκμεταλλεζόμενος την ανάγκη ενός προσώπου να εργαστεί, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Τέλος, ο πρόσφατος Ν. 4808/2021, που κύρωσε τη Σύμβαση 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στο κόσμο της εργασίας, περιέχει ιδιαίτερα σημαντικές ρυθμίσεις. Ο νόμος αυτός θέσπισε την υποχρέωση κάθε εργοδότη του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, ανεξαρτήτως αριθμού απασχολούμενου προσωπικού, για πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και της παρενόχλησης στην εργασία, συμπεριλαμβανόμενης της έμφυλης και σεξουαλικής. Επίσης, για τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα που απασχολούν πάνω από είκοσι άτομα, όρισε την υποχρέωση να ακολουθούν πολιτική πρόληψης και καταπολέμησης της βίας και της παρενόχλησης στην εργασία και διαχείρισης εσωτερικών καταγγελιών τέτοιων περιστατικών και έδωσε τη δυνατότητα σε κάθε εργαζόμενο/η που υφίσταται τέτοιο περιστατικό να αποχωρήσει από τον εργασιακό χώρο για εύλογο χρόνο χωρίς στέρηση μισθού ή άλλη δυσμενή συνέπεια, εφόσον επίκειται σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή, την υγεία ή την ασφάλειά του/της, ιδίως όταν ο εργοδότης είναι ο δράστης τέτοιας συμπεριφοράς ή όταν δεν λαμβάνει τα απαραίτητα πρόσφορα μέτρα ώστε να αποκαταστήσει την εργασιακή ειρήνη ή όταν τα μέτρα αυτά δεν είναι ικανά να σταματήσουν τη συμπεριφορά βίας και παρενόχλησης.

Με τα άρθρα 5-8 του Ν. 4808/2021, κάθε εργοδότης του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, όπως ο τελευταίος ορίζεται με βάση το άρθρο 14 του Ν. 4270/2014, και τα πρόσωπα που ασκούν το διευθυντικό δικαίωμα ή τον εκπροσωπούν, υποχρεούνται:

α) να παραλαμβάνουν, να διερευνούν και να διαχειρίζονται κάθε καταγγελία ή σχετική αναφορά επιδεικνύοντας μηδενική ανοχή στη βία και παρενόχληση, με εμπιστευτικότητα και με τρόπο που να σέβεται την ανθρωπινή αξιοπρέπεια, καθώς και να μην παρεμποδίζει την παραλαβή, τη διερεύνηση και τη διαχείριση καταγγελιών ή αναφορών αυτών

β) να παρέχουν συνδρομή και πρόσβαση σε κάθε αρμόδια δημόσια, διοικητική ή δικαστική αρχή, κατά την έρευνα τέτοιου είδους περιστατικού ή συμπεριφοράς, εφόσον του ζητηθεί από αυτές

γ) να παρέχουν στους/στις εργαζόμενους/εργαζόμενες πληροφορίες σχετικές με τους πιθανούς κινδύνους βίας και παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο και με τα σχετικά μέτρα πρόληψης και προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των εργαζομένων και του εργοδότη επί τέτοιων περιστατικών

δ) να αναρτούν στο χώρο εργασίας και να καθιστούν προσβάσιμη την ενημέρωση για τις διαδικασίες που υφίστανται σε επίπεδο επιχείρησης για την καταγγελία και την αντιμετώπιση τέτοιων μορφών συμπεριφοράς, καθώς και τα στοιχεία επικοινωνίας για τις αρμόδιες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, διοικητικές και δικαστικές αρχές

ε) να αξιολογούν τους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους της βίας και της (σεξουαλικής) παρενόχλησης και να λαμβάνουν μέτρα για την πρόληψη, τον έλεγχο και τον περιορισμό τους, εντάσσοντας τους ανωτέρω κινδύνους στο πρόγραμμα προληπτικής δράσης για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας

στ) να ενημερώνουν τους εργαζομένους / τις εργαζόμενες και τους/τις εκπροσώπους τους για τους κινδύνους και τα μέτρα καταπολέμησης της βίας και (σεξουαλικής) παρενόχλησης στην εργασία στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία

ζ) να παρέχουν, μέσω του ιατρού εργασίας, θεραπεία σε περίπτωση περιστατικού βίας και ενημέρωση των εργαζομένων για τους τρόπους πρόληψης της βίας και (σεξουαλικής) παρενόχλησης.

4. Που απευθυνόμαστε εντός του πανεπιστημίου - αρμόδια όργανα

Τα αρμόδια όργανα υποδοχής και διαχείρισης αναφορών/καταγγελιών είναι τα εξής:

- Η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (Ε.Ι.Φ.)
- Η Επιτροπή Δεοντολογίας

Η υποδοχή αναφορών/καταγγελιών από τα αρμόδια όργανα του πανεπιστημίου γίνεται με βάση τις αρχές του σεβασμού και της μη διάκρισης απέναντι στα καταγγέλλοντα άτομα, ενώ η διαδικασία διεξάγεται με βάση την αρχή της εμπιστευτικότητας και της εχεμύθειας, που κατοχυρώνει την ασφάλεια και την προστασία τους από τους δράστες-ριες της παρενόχλησης.

Η Ε.Ι.Φ. του Παντείου Πανεπιστημίου συγκροτήθηκε τον Νοέμβριο του 2020 κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 33 του Ν. 4589/2019, ως συμβουλευτικό όργανο της Συγκλήτου και των Διοικήσεων των Σχολών και Τμημάτων για την προώθηση της ισότητας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες της ακαδημαϊκής ζωής. Με σκοπό να συμβάλλει στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και κάθε είδους παρενοχλητικής συμπεριφοράς στα Α.Ε.Ι., ο Ν. 4957/2022 (άρθρο 218) προβλέπει ότι η Επιτροπή:

- α) καταγράφει τις αναφορές και καταγγελίες για περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ή παρενόχλησης λόγω φύλου και τις διαβιβάζει στα αρμόδια όργανα,
- β) παρέχει συνδρομή προς θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης και παρενοχλητικής συμπεριφοράς, όταν καταγγέλλουν την παρενόχλησή τους.
- γ) παρέχει ενημέρωση και επιμόρφωση στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας σε θέματα σχετικά με την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και κάθε είδους παρενοχλητικής συμπεριφοράς.

Ουσιαστικά η Ε.Ι.Φ. αποτελεί τον κόμβο υποδοχής και καταγραφής των αναφορών/καταγγελιών περιστατικών έμφυλης και σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης, ενημέρωσης και προσανατολισμού των καταγγελλόντων ατόμων ως προς τη διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν και τα επόμενα βήματά τους, παροχής ψυχολογικής και νομικής στήριξης και διαμεσολάβησης απέναντι στα αρμόδια όργανα εντός και εκτός πανεπιστημίου.

Η Επιτροπή Δεοντολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, που συγκροτήθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 47 του Ν. 4485/2017, επιλαμβάνεται υποθέσεων παράβασης κανόνων ακαδημαϊκής δεοντολογίας, οι οποίοι περιγράφονται στον «Κώδικα Δεοντολογίας και Καλής Πρακτικής», που αποτελεί παράρτημα του Εσωτερικού Κανονισμού του πανεπιστημίου (ΦΕΚ 667/22-2-2021). Μεταξύ των κανόνων δεοντολογίας περιλαμβάνεται ρητά και η απαγόρευση κάθε είδους ηθικής και σεξουαλικής παρενόχλησης και εκφοβιστική συμπεριφορά από το διδακτικό προσωπικό προς τους/τις φοιτητές/ριες και από τους ανώτερους ιεραρχικά προς τους κατώτερους συναδέλφους. Ο νόμος ορίζει συγκεκριμένα ότι η Επιτροπή «εξετάζει αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από έγγραφη αναφορά - καταγγελία φοιτητών, μελών Δ.Ε.Π., μελών Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π., ερευνητών, επισκεπτών διδασκόντων και διοικητικού προσωπικού σε θέματα της αρμοδιότητάς της, προκειμένου να διαπιστώσει την παράβαση των κανόνων του κώδικα δεοντολογίας ή διερευνά σχετικά περιστατικά ύστερα από εντολή του Πρύτανη. Αν διαπιστωθεί παράβαση των κανόνων

δεοντολογίας ή κατά τη διερεύνηση διαπιστωθεί τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος, αποστέλλει το σχετικό πόρισμα στον Πρύτανη, προκειμένου αυτός να αξιολογήσει το περιστατικό και να διενεργήσει τα νόμιμα». Την ίδια παράγραφο επαναλαμβάνει αυτούσια ο ισχύων Ν. 4957/2022, άρθρο 217, παρ. 2δ.

Σε κάθε περίπτωση, η παρενόχληση ή η σεξουαλική παρενόχληση δύνανται να καταγγεληθούν στην Αστυνομία ή στην Εισαγγελία προκειμένου να διερευνηθεί αρμοδίως τυχόν τέλεση ποινικού αδικήματος. Το θύμα δύναται παράλληλα να καταθέσει αγωγή σε πολιτικά δικαστήρια διεκδικώντας αποζημίωση μεταξύ άλλων για την προσβολή της προσωπικότητάς του. Τέλος, σε κάθε περίπτωση το θύμα, ανεξάρτητα από τη δικαστική οδό, δύναται να υποβάλει αναφορά στην/ο Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη αρμόδια/ο για την Ίση Μεταχείριση, η/ο οποία/ος θα προβεί σε διερεύνηση της υπόθεσης και διαμεσολάβηση.

5. Οδηγίες προς τα άτομα που υφίστανται έμφυλη και σεξουαλική βία και παρενόχληση – Ενέργειες που κάνουμε

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ-ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Το άτομο που έχει υποστεί σωματική επίθεση, βιασμό, ασέλγεια ή σεξουαλική κακοποίηση καλό θα ήταν να:

- ✓ Υποβάλει μήνυση στην αστυνομία ή την Εισαγγελία, από όπου θα το παραπέμπουν για ιατροδικαστική εξέταση. Ειδικά σε περίπτωση βιασμού, το βιολογικό υλικό για την ταυτοποίηση του δράστη είναι κρίσιμο να συλλεχθεί εντός 24-48 ωρών.
- ✓ Εάν δεν μπορεί να το καταγγείλει άμεσα στις αρχές, να απευθυνθεί σε γιατρό ή/και ιδιώτη ιατροδικαστή/-ρια και να ζητήσει γνωμάτευση ή έκθεση.
- ✓ Εάν το περιστατικό έχει συμβεί εντός του πανεπιστημίου, το καταγγέλλει στις πρυτανικές αρχές και επικοινωνεί με την ΕΙΦ.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Σε περίπτωση (σεξουαλικής) παρενόχλησης, το άτομο που την υπέστη/υφίσταται μπορεί να προβεί σε σειρά ενεργειών απευθυνόμενο στο δράστη της παρενόχλησης, σε αρμόδιο όργανο του πανεπιστημίου ή σε αρμόδια εξωτερική αρχή.

Απεύθυνση στο άτομο που παρενοχλεί:

Το άτομο που υπέστη/υφίσταται την παρενόχληση μπορεί:

- Να βάλει τα δικά της/του όρια, αν το άτομο που παρενοχλεί της/του προτείνει να κάνουν πράγματα που δεν θέλει και που δεν υπάγονται στις επαγγελματικές της/του υποχρεώσεις.
- Να κατονομάσει την παρενοχλητική συμπεριφορά στον ίδιο τον δράστη και να τον καταστήσει υπεύθυνο για τις πράξεις του.
- Να τον ενημερώσει για την λειτουργία της ΕΙΦ και των άλλων αρμόδιων οργάνων του πανεπιστημίου όπου μπορεί να αναφέρει ή να καταγγείλει το περιστατικό ή τη συμπεριφορά
- Παράλληλα, το άτομο που υφίσταται παρενόχληση είναι σκόπιμο:
- Να κρατά λεπτομερές ημερολόγιο παρενοχλητικής συμπεριφοράς (ώρα, ημερομηνία, τόπος).
- Να φυλάσσει τυχόν γράμματα, μηνύματα στο τηλέφωνο, γραπτά μηνύματα, στιγμιότυπα οθόνης και ό,τι άλλο σχετικό αποδεικτικό στοιχείο. Τα αποδεικτικά στοιχεία είναι απαραίτητα αν επιλέξει να υποβάλει αναφορά/ καταγγελία στην Επιτροπή Ισότητας των

Φύλων, στον/στη Συνήγορο του Φοιτητή, στον Συνήγορο του Πολίτη, στην Επιθεώρηση Εργασίας ή/και σε εξειδικευμένες στην υποστήριξη θυμάτων έμφυλης βίας ΜΚΟ που συνεργάζονται με το Πανεπιστήμιο και που θα υποστηρίξουν την υπόθεσή της αν αποφασίσει να προσφύγει δικαστικά.

- Να ενημερώσει έναν/μια έμπιστο/η συμφοιτητή/τρια, συνάδελφο/συναδέλφισσα, που μπορεί αργότερα να δώσει μαρτυρία αν χρειαστεί.

Απεύθυνση στα αρμόδια όργανα του πανεπιστημίου:

Αν, παρά τις προσπάθειες του καταγγέλλοντος ατόμου, η παρενοχλητική συμπεριφορά επιμένει, τότε το καταγγέλλον άτομο:

- Μπορεί να επικοινωνήσει με την ΕΙΦ, αποστέλλοντας ηλεκτρονικό μήνυμα, και να ζητήσει άμεσα ραντεβού/συνέντευξη προκειμένου να ενημερωθεί το άτομο για τα επόμενα βήματα που πρέπει να κάνει το ίδιο και για τη συνδρομή που μπορεί να του παράσχει η ΕΙΦ
- Μπορεί να υποβάλει γραπτή αναφορά/καταγγελία στην ΕΙΦ ή στην Επιτροπή Δεοντολογίας, κατονομάζοντας και περιγράφοντας το περιστατικό. Σε περίπτωση απεύθυνσης στην Επιτροπή Δεοντολογίας, συνιστάται η προηγούμενη ενημέρωση της ΕΙΦ για την καταγραφή του περιστατικού και την παροχή συμβουλών ως προς το περιεχόμενο της καταγγελίας.

Νομικά δικαιώματα

Ένα άτομο που έχει υποστεί σεξουαλική κακοποίηση ή παρενόχληση έχει το δικαίωμα να ασκήσει ποινική ή αστική αγωγή εναντίον ενός φερόμενου ως δράστη. Τα νομικά του δικαιώματα σε καμία περίπτωση δεν περιορίζονται ούτε επηρεάζονται από πιθανές παράλληλες εσωτερικές διαδικασίες του πανεπιστημίου, με αφετηρία αναφορά ή καταγγελία που αυτό έκανε στα αρμόδια όργανα.

Ως εκ τούτου, εκτός από την απεύθυνση στα αρμόδια όργανα του πανεπιστημίου, το άτομο που έχει υποστεί παρενοχλητική συμπεριφορά:

- Μπορεί να στείλει μια γραπτή καταγγελία στον Συνήγορο του Πολίτη με λεπτομέρειες για την παρενόχληση ώστε να ανοίξει έναν φάκελο. Μία προφορική καταγγελία χωρίς λεπτομέρειες έχει σοβαρές πιθανότητες να καταλήξει στο αρχείο.
- Μπορεί να επικοινωνήσει με τις εξειδικευμένες στην υποστήριξη θυμάτων έμφυλης βίας ΜΚΟ που συνεργάζονται με το Πάντειο Πανεπιστήμιο και την Ε.Ι.Φ. εάν επιθυμεί να ενημερωθεί για τις νομικές του επιλογές.
- Μπορεί να ζητήσει συμβουλές από την τηλεφωνική γραμμή SOS 15900 της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ), το οποίο λειτουργεί σε 24ωρη βάση.
- Μπορεί να κάνει καταγγελία στην Αστυνομία ή στην Εισαγγελία, προκειμένου να διερευνηθεί η τέλεση ποινικού αδικήματος.

Αθήνα, 22 Νοεμβρίου 2022